

***Vinidiktova I.C., Pikhnyak T.A., Kabaci B.I. The financially tax adjusting of economy and its influence is on the dynamics of the economy growing***

Certainly essence, functions and methods of the financially tax adjusting of economy. Described essence of mechanism of the financially tax adjusting and his influence on a dynamics and rates of the economy growing.

**Keywords:** economy growing, financially tax adjusting of economy, function, and methods of the financial and tax adjusting of economy, the state budget, government spending, taxes.

УДК 339.57

*Аспір. М.М. Ванівський – Львівська КА*

**ПРОБЛЕМИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ  
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛСПОЖИВСПІЛКИ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ  
ПОСЛУГ**

Розглянуто проблеми діяльності підприємств споживчої кооперації на ринку банківських послуг. Проаналізовано використання послуг, наданих банком АБ "Уко-опспілка" і комерційними банківськими установами. Запропоновано налагодити маркетингове інформаційне забезпечення для отримання певних вигод.

Система споживчої кооперації України відіграє важливу роль у соціально-економічній розбудові держави. Членами споживчих кооперативів є 507,8 тис. пайовиків-громадян України, обслуговування яких здійснюють 1880 споживчих товариств. Роздрібний товарообіг системи за 2009 р. становив 3984,2 млн грн, причому питома вага товарообігу мережі, розташованої у сільській місцевості становила 59,1 % і збільшилася проти 2008 р. на 2,3 процентних пункта. Заготівельний обіг становив 755,3 млн грн, а виробництво товарів – 529,2 млн грн. Торговельну діяльність у 2009 р. здійснювали 11340 підприємств роздрібної торгівлі, 3,7 тис. закладів ресторанного господарства, 460 ринків. Понад 6,5 тис. об'єктів надають населенню послуги, функціонує 144 заготівельних і 469 виробничих підприємства (133 хлібозаводів, 46 підприємств із виробництва ковбас, 23 з виробництва безалкогольних напоїв, 57 – кондитерських і ін.). Ці підприємства розташовані у різних типах населених пунктів – від обласних і райцентрів до селищ міського типу і рядових сіл. Кожне з них є потенційним суб'єктом ринку банківських послуг.

Така розгалужена мережа різнопрофільних підприємств споживчої кооперації потребує низки послуг, зокрема транспортних, будівельних, консультаційних і багатьох інших. Всі вони вимагають робіт маркетингового спрямування. Особливу актуальність для успішного функціонування підприємств відіграють банківські послуги. Їхня роль зростає через нестачу власних обігових коштів та поширену практику користування кредитами в поточному періоді. Але за жорсткого конкурентного середовища та відлагодженого інформаційного забезпечення у межах концепції маркетингу підприємства облспоживспілки можуть мати вигоди.

За період від здобуття Україною політичної і економічної незалежності, Українській спілці споживчих товариств, її центральному керівництву і керівництву на регіональному рівні – облспоживспілок довелося вирішувати проблему діяльності кооперативних підприємств на ринку банківських пос-

луг України, який у той час проходив період становлення. Якщо в минулому проведення розрахунків підприємств споживчої кооперації із постачальниками товарів, матеріалів і сировини, а також здійснення інших банківських операцій здійснювала банківська система колишнього СРСР, зокрема Держбанк СРСР, і його контори, відділеннями на місцях, то 1989 р. у зв'язку із перебудовою економіки і реформування банківської системи було створено низку українських галузевих відомчих комерційних банків (Трансбанк, УкрСиббанк і ін.).

З 1991 р. в Україні розпочато заходи із розбудови української банківської системи. Відбувається перереєстрація комерційних банків й інших фінансово-кредитних установ в Українській республіканській книзі реєстрації банків. Верховна Рада прийняла Закон України "Про банки та банківську діяльність" (20.03.1991 р.). Відповідно до нього, розмежовано функції Національного банку України і комерційних банків. Проте в діяльності банків, передусім через недосконале законодавство, намітилася низка негативних тенденцій. Тому Верховна Рада України 7.12.00 р. прийняла новий Закон України "Про банки та банківську діяльність". Відповідно до нього, банківська система мала два рівні. Перший – Національний банк України із територіальними структурами у регіонах, а другий – банки державної і недержавної форм власності.

Саме у цей період в Укоопспілці прийнято важливе рішення про утворення Акціонерного банку "Укоопспілка" з центральним офісом у м. Києві і з низкою філіалів в обласних центрах. Саме відомчому підходу в організації банківського обслуговування і було надано перевагу. ВАТ АБ "Укоопспілка" був наділений такими функціями: платіжно-розрахункова; ощадно-капіталотворча; кредитно-інвестиційна.

Завдання ВАТ АБ "Укоопспілка" полягали у забезпеченні кредитного, розрахунково-касового та іншого банківського обслуговування юридичних і фізичних осіб; прийманні і розміщенні грошових вкладів своїх клієнтів. До найпоширеніших банківських операцій ВАТ АБ "Укоопспілка" належали:

- фінансування капітальних вкладень за дорученням власників, або розпорядників капіталів, що інвестуються;
- випуск платіжних документів та інших паперів (чеків, акредитивів, векселів, акцій, сертифікатів, облігацій тощо);
- купівля, продаж і зберігання державних цінних паперів, а також цінних паперів інших емітентів;
- видача доручень, гарантів та інших зобов'язань за третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;
- придбання права вимоги з постачання товарів і надання послуг, прийняття ризиків виконання таких вимог та їхнє інкасування (факторинг);
- купівля у підприємств і громадян та продаж іноземної валюти;
- купівля у держави і продаж дорогоцінних металів;
- довірчі операції (залучення і розміщення коштів; управління цінними паперами тощо) за дорученням клієнтів;
- надання консультативних та інших послуг, пов'язаних з банківською та іншою комерційною і господарською діяльністю.

Враховуючи набутий досвід функціонування банківської системи України, з кінця 2006 р. створення банків стало можливим лише у формі акці-

онерних товариств. Проте навіть з урахуванням здійснених реформ банківська система України має низку вад:

- недостатня фінансова стійкість багатьох банків, внаслідок чого їх діяльність не викликала довіри з боку потенційних клієнтів. Значна кількість банків збанкрутувала;
- орієнтація помітної кількості банків на обслуговування окремих конкретних підприємств (ВАТ "Електрон банк", ВАТ СКБ "Дністер");
- нерівномірна дислокація банків на території України, чим обмежується конкуренція;
- недокапіталізованість багатьох банків і, навпаки, концентрація великого капіталу в обмеженій кількості банків, що створює нерівні умови для користування банківськими послугами клієнтами у різних регіонах;
- невисока спеціалізація банків за характером їхньої діяльності, а отже, розпилювання кадрового, фінансового потенціалу між клієнтами, обсяг і структура банківських запитів яких незіставна;
- незначна частка в банках іноземного капіталу, яка зумовлена невпевненістю зарубіжних банківських інвесторів у банківській системі України.

Варто зазначити, що в умовах фінансової нестабільності, достатньо високих темпів інфляції, відсутності належного досвіду роботи з кредитами перед керівництвом підприємств і організацій споживчої кооперації постала низка проблем, серед яких:

- користуватися чи не користуватися кредитами і якщо так, то в яких обсягах;
- якщо користуватися кредитами, то послуги яких банків використовувати (відомчого банку ВАТ АБ "Укоопспілка" чи позавідомчих комерційних банків);
- які критерії вибору банку для обслуговування доцільно застосовувати;
- для кредитування яких господарських операцій використовувати кредити;
- якій валюті в процесі оформлення кредиту надавати перевагу і т. ін.

Усі банківські послуги, з урахуванням такої їхньої властивості, як територіальна прив'язаність до користувача, поділяють на:

- територіально прив'язані (розрахункові операції користувачів банківських послуг із постачальниками товарів, податковою, оплата комунальних і інших послуг);
- територіально не прив'язані (кредитування закупівель товарів, будівництва і капітального ремонту основних фондів, а також зберігання коштів на депозитних рахунках, купівля цінних паперів, акцій тощо).

З огляду на це, важливо проаналізувати якою мірою фахівці підприємств споживчої кооперації:

- враховують територіальну специфіку банківських послуг;
- використовують переваги конкуренції на ринку банківських послуг і обирають банки безвідносно територіальності банку і підприємства;
- користуються послугами тих банків, пропозиція послуг яких у вимірі "ціна послуги – якість" вигідніша для кооперативного підприємства.

Потрібно врахувати і ту обставину, що щільність банківських установ на території України і в населених пунктах окремих типів далеко не однакова. Вона вища у великих промислових і адміністративних центрах, зонах інтенсивного економічного розвитку і, навпаки, нижча у депресивних зонах. А тому за загального жорсткого конкурентного середовища на ринку банківських послуг, у регіонах розташування підприємств споживчої кооперації банківських установ значно менше, тому можливості маркетингу обмежені.

Тільки у Львові функціонує 64 банки, центральні офіси яких є у Києві, Харкові, Запоріжжі, Дніпропетровську, Луцьку, Одесі, Донецьку і ін. Вони різняться обсягами активів, організаційною формою і видами власності, кількістю ліцензованих банківських послуг і операцій, відділень, банкоматів, місцем у рейтингу банків України, представництвом різних світових і європейських фінансових груп. Одні з них працюють на всіх сегментах кредитно-фінансового ринку, а інші спеціалізуються лише на обраних. Певне уявлення про розташування банківських установ у Львові і області дає табл. 1.

**Табл. 1. Представництво окремих банків України у Львові і області станом на 01.03.2010 р.**

| Банк                  | Обласне відділення | Філіали банку у |                 |
|-----------------------|--------------------|-----------------|-----------------|
|                       |                    | м. Львові       | районах області |
| Брокбізнесбанк        | 1                  | 9               | 9               |
| Актив-банк            | 1                  | 1               | 1               |
| БІГ Енергія           | 1                  | 1               | 1               |
| ВТБ Банк              | 1                  | 1               | 4               |
| Приватбанк            | 1                  | 46              | 57              |
| Райффайзен банк Аваль | 1                  | 11              | 27              |
| Укоопспілка           | 1                  | 1               | 0               |
| Укресімбанк           | 1                  | 6               | 6               |
| Ощадбанк              | 1                  | 57              | 257             |

За даними табл. 1 видно, що:

- поряд із досить широким представництвом відділень і філій (Ощадбанк – 257 в області і 57 у м. Львові; Приватбанк – 57 в області і 46 у м. Львові) функціонують також банки з обмеженим представництвом на цій території ("Актив-банк", "БІГ-енергія" і ін.);
- територіальна зосередженість філій окремих банків досить висока. Для міста з населенням до 1 млн осіб 46 відділень банку "Приватбанк" і 57 "Ощадбанку" повинні забезпечувати широкий асортимент банківських послуг, орієнтованих на юридичних і фізичних осіб і бути до них максимально наближеними;
- незначну кількість філій банків можна пояснити їхньою орієнтацією на одного або небагатьох клієнтів та обмеженістю кількості самих послуг. Наприклад, ВАТ АБ "УКООПСПІЛКА" представлений лише однією філією у Львові. Тому банк з об'єктивних причин не може конкурувати за повним переліком послуг з іншими суб'єктами ринку банківських послуг, зокрема у наданні послуг підприємствам і організаціям споживчої кооперації. Виходячи із недостатньо розгалуженої мережі відділень і філій ВАТ АБ "УКООПСПІЛКА" в області, підприємства споживчої кооперації вимушені користуватися послугами багатьох інших банків: Ощадбанк, Кредобанк, Приватбанк, Індексбанк, Укрсіббанк, Банк Надра, Укресімбанк, Райффайзен банк Аваль і ін.

Зауважимо, що надання більшості банківських послуг зазвичай територіально не прив'язані. Тобто в умовах конкуренції, наприклад таку основну банківську послугу, як "надання кредиту" позичальник будь-якого регіону може отримати на прийнятних для себе умовах у будь-якому банку Львова або навіть області. Проте є низка послуг банків, які все ж територіально прив'язані. У зв'язку з цим цікава інформація про територіальне розташування філій банків у Львівській обл. (табл. 2).

Табл. 2. Територіальне розташування відділень і філій найпоширеніших банків України у Львові та області станом на 01.03.2010 р.

| Регіон           | Філії, відділення найпоширеніших банків України |           | З них Приватбанк, Райффайзен банк Аваль, Ощадбанк, разом |           |
|------------------|-------------------------------------------------|-----------|----------------------------------------------------------|-----------|
|                  | Кількість                                       | Частка, % | Кількість                                                | Частка, % |
| м. Львів         | 138                                             | 27,4      | 114                                                      | 25,1      |
| м. Винники       | 3                                               | 0,6       | 1                                                        | 0,2       |
| м. Борислав      | 5                                               | 1,0       | 4                                                        | 0,9       |
| м. Трускавець    | 13                                              | 2,6       | 7                                                        | 1,5       |
| Бродівський      | 20                                              | 4,0       | 19                                                       | 4,2       |
| Буський          | 17                                              | 3,4       | 17                                                       | 3,7       |
| Городоцький      | 14                                              | 2,8       | 14                                                       | 3,1       |
| Дрогобицький     | 26                                              | 5,2       | 21                                                       | 4,6       |
| Жидачівський     | 15                                              | 3,0       | 15                                                       | 3,3       |
| Жовківський      | 17                                              | 3,4       | 17                                                       | 3,7       |
| Золочівський     | 20                                              | 4,0       | 20                                                       | 4,4       |
| Кам'янка-Бузький | 15                                              | 3,0       | 15                                                       | 3,3       |
| Миколаївський    | 21                                              | 4,2       | 20                                                       | 4,4       |
| Мостиський       | 12                                              | 2,4       | 12                                                       | 2,6       |
| Перемишлянський  | 13                                              | 2,6       | 13                                                       | 2,9       |
| Пустомитівський  | 17                                              | 3,4       | 17                                                       | 3,7       |
| Радехівський     | 14                                              | 2,8       | 14                                                       | 3,1       |
| Самбірський      | 16                                              | 3,2       | 15                                                       | 3,3       |
| Сколівський      | 12                                              | 2,4       | 11                                                       | 2,4       |
| Сокальський      | 26                                              | 5,2       | 26                                                       | 5,7       |
| Старосамбірський | 11                                              | 2,2       | 11                                                       | 2,4       |
| Стрийський       | 26                                              | 5,2       | 21                                                       | 4,6       |
| Турківський      | 14                                              | 2,8       | 14                                                       | 3,1       |
| Яворівський      | 18                                              | 3,6       | 17                                                       | 3,7       |
| Всього           | 503                                             | 100,0     | 455                                                      | 100,0     |

За даними табл. 2 видно, що:

- вся територія, райони області охоплені банківськими послугами й особливих проблем у замовників банківських послуг не повинно виникати;
- за представництвом існує перевага трьох банків (Приватбанк, Райффайзен банк Аваль, Ощадбанк) як у Львові – 114 із 138, так і в районах області. У деяких районах області: Бузький, Городоцький, Жидачівський, Жовківський, Золочівський (всього 14 районів), у яких функціонують відділення тільки цих трьох банків, ще у чотирьох районах тільки одне відділення банку, крім названих;
- кількість відділень банків орієнтована на рівень економічного розвитку регіону. Їхня невелика кількість у депресивних районах (Турківський, Старосамбірський) і значно вища з високим рівнем економічного розвитку (Дрогобицький, Стрийський, Бродівський, Золочівський, Сокальський і ін.).

Що стосується Львівської філії АБ "УКООПСПІЛКА", то за досить тривалий період функціонування ця установа не стала пріоритетною для підприємств і організацій споживчої кооперації Львівщини, про що свідчать дані табл. 3.

**Табл. 3. Структура позичальників і спрямування позичок Львівською філією АБ "УКООПСПІЛКА" за 2005-2009 рр.**

| Позичальник                       | Обсяг позичок, млн грн | Частка, % | Спрямування позичок                  | Обсяг позичок, млн грн | Частка, %  |
|-----------------------------------|------------------------|-----------|--------------------------------------|------------------------|------------|
| Підприємства споживчої кооперації | 5,0                    | 12,3      | поповнення обігових коштів           | 36,0                   | 88,9       |
| Комерційні структури              | 30,6                   | 75,6      | придбання основних засобів           | 2,0                    | 4,9        |
| Фізичні особи                     | 4,9                    | 12,1      | придбання авто; будівництво і ремонт | 1,3<br>1,2             | 3,2<br>3,0 |
| Всього                            | 40,5                   | 100,0     |                                      | 40,5                   | 100,0      |

За даними табл. 3 можна зробити висновки:

- Львівська філія АБ "УКООПСПІЛКА" не є основним позичальником коштів підприємствам і організаціям Львівської ОСС, хоча лінія цієї установи полягала саме в цьому. Обсяг наданих кредитів кооперативним підприємствам становить всього 12,3 %. Тоді як комерційним структурам – 75,6 %. Подібна ситуація на ринку банківських послуг потребує додаткових досліджень і виявлення причин цього, оскільки утворена ще 25.03.1994 р. Львівська філія АБ "УКООПСПІЛКА" спеціально для обслуговування кооперативних підприємств, не виконує своєї місії;
- позичені кошти спрямовані переважно на поповнення обігових коштів (88,9 %). І якщо взяти до уваги, що запозичення здійснювали переважно комерційні структури, то складається ситуація, за якої Львівська філія кредитує конкурентів підприємств і організацій споживчої кооперації, а з іншого – підприємства споживчої кооперації області сприяють бізнесу іншим банкам, а не кооперативному.

Повніше уявлення про співпрацю споживспілок Львівської обл. з Львівською філією АБ "Укоопспілка" дає табл. 4.

За даними табл. 4 видно:

- монопольне становище Львівська філія АБ "УКООПСПІЛКА" на ринку банківських послуг підприємств і організацій Львівської ОСС в якості позичальника кооперативним підприємствам за 2005-2009 рр. втратила. Якщо частка Львівської філії АБ "УКООПСПІЛКА" станом на 01.01.2005 р. сягала 94,06 %, то на 01.01.2008 р. вона знизилася до 63,44 %, а на 1.01.2009 р. вона дещо зросла, до 72,17 %. Крім як у Львівській філії АБ "УКООПСПІЛКА" підприємства і організації Львівської ОСС позичають у багатьох банках;
- низка райспоживспілок взагалі не користуються послугами Львівської філії АБ "УКООПСПІЛКА" (Городоцька, Пустомитівська – жодного року не користувалися позичками). З 2007 року припинили позичати Дрогобицька, Золочівська і Сокальська райспоживспілки;
- незначні за обсягами позички в більшості райспоживспілок. Кредитними і систематичними позичальниками є Стрийська РСС, яка щорічно отримує кредит в межах 250-275 тис. грн.

**Табл. 4. Динаміка частки позичок підприємств споживчої кооперації області у Львівській філії АБ "УКООПСІПЛА" за 2005-2009 рр. у розрізі райспоживспілок (тис. грн)**

| Райспоживспілка | На 01.01.2005 р. |             |              | На 01.01.2006 р. |             |              | На 01.01.2007 р. |             |              | На 01.01.2008 р. |             |              | На 01.01.2009 р. |             |              |
|-----------------|------------------|-------------|--------------|------------------|-------------|--------------|------------------|-------------|--------------|------------------|-------------|--------------|------------------|-------------|--------------|
|                 | Всього           | Банк<br>УКС | Частка,<br>% | Всього           | Банк<br>УКС | Частка,<br>% | Всього           | Банк<br>УКС | Частка,<br>% | Всього           | Банк<br>УКС | Частка,<br>% | Всього           | Банк<br>УКС | Частка,<br>% |
| Бродівська      | 150              | 150         | 100,0        | 195              | 177         | 90,8         | 87               | 68          | 78,2         | 106              | 102         | 96,2         | 143              | 123         | 86,0         |
| Городоцька      | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          |
| Дрогобицька     | 15               | 15          | 100,0        | 8                | 8           | 100,0        | 0                | 0           | 0,0          | 87               | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          |
| Жидачівська     | 100              | 100         | 100,0        | 337              | 337         | 100,0        | 150              | 150         | 100,0        | 118              | 118         | 100,0        | 35               | 35          | 100,0        |
| Золочівська     | 28               | 28          | 100,0        | 7                | 7           | 100,0        | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          |
| Камянка-Бузька  | 0                | 0           | 0,0          | 22               | 0           | 0,0          | 239              | 50          | 20,9         | 252              | 50          | 19,8         | 99               | 77          | 77,8         |
| Миколаївська    | 9                | 0           | 0,0          | 40               | 40          | 100,0        | 40               | 40          | 100,0        | 40               | 40          | 100,0        | 68               | 68          | 100,0        |
| Мостиська       | 33               | 23          | 69,7         | 160              | 60          | 37,5         | 164              | 45          | 27,4         | 278              | 45          | 16,2         | 288              | 45          | 15,6         |
| Жовківська      | 55               | 55          | 100,0        | 54               | 54          | 100,0        | 136              | 136         | 100,0        | 85               | 85          | 100,0        | 320              | 320         | 100,0        |
| Перемишлянська  | 88               | 68          | 77,3         | 70               | 49          | 70,0         | 59               | 59          | 100,0        | 59               | 59          | 100,0        | 10               | 10          | 100,0        |
| Пустомитівська  | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          |
| Радехівська     | 20               | 20          | 100,0        | 20               | 20          | 100,0        | 10               | 10          | 100,0        | 5                | 5           | 100,0        | 0                | 0           | 0,0          |
| Самбірська      | 35               | 35          | 100,0        | 16               | 16          | 100,0        | 57               | 37          | 64,9         | 60               | 14          | 23,3         | 33               | 14          | 42,4         |
| Сколівська      | 24               | 14          | 58,3         | 177,1            | 74          | 41,8         | 117              | 48          | 41,0         | 256              | 14          | 5,5          | 275              | 14          | 5,1          |
| Сокальська      | 25               | 25          | 100,0        | 25               | 25          | 100,0        | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          |
| Ст-самбірська   | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 27               | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          | 30               | 0           | 0,0          |
| Стрийська       | 978              | 967         | 98,9         | 1045             | 994         | 95,1         | 775              | 775         | 100,0        | 866              | 866         | 100,0        | 830              | 830         | 100,0        |
| Турківська      | 39               | 0           | 0,0          | 39               | 0           | 0,0          | 9                | 0           | 0,0          | 9                | 0           | 0,0          | 9                | 0           | 0,0          |
| Яворівська      | 73               | 53          | 72,6         | 50               | 50          | 100,0        | 48               | 48          | 100,0        | 0                | 0           | 0,0          | 0                | 0           | 0,0          |
| Інші            | 397              | 393         | 99,0         | 153              | 153         | 100,0        | 370              | 370         | 100,0        | 30               | 30          | 100,0        | 30               | 30          | 100,0        |
| <b>Разом</b>    | <b>2069</b>      | <b>1946</b> | <b>94,1</b>  | <b>2418,1</b>    | <b>2064</b> | <b>85,4</b>  | <b>2288</b>      | <b>1836</b> | <b>80,2</b>  | <b>2251</b>      | <b>1428</b> | <b>63,4</b>  | <b>2170</b>      | <b>1566</b> | <b>72,2</b>  |

Табл. 5. Погашення отриманих райспоживспілками кредитів у Львівській філії АБ "УКООПСІЛКА" за 2005-2008 рр.

| Райспоживспілка | 2005 р.     |            | 2006 р.     |             | 2007 р.     |             | 2008 р.    |            | Разом 2005-2008 рр. |             |
|-----------------|-------------|------------|-------------|-------------|-------------|-------------|------------|------------|---------------------|-------------|
|                 | Отримано    | Погашено   | Отримано    | Погашено    | Отримано    | Погашено    | Отримано   | Погашено   | Отримано            | Погашено    |
| Бродівська      | 60          | 33         | 0           | 109         | 100         | 66          | 60         | 39         | 220                 | 247         |
| Городоцька      | 0           | 0          | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                   | 0           |
| Дрогобицька     | 0           | 7          | 0           | 8           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                   | 15          |
| Жидачівська     | 286         | 49         | 3           | 190         | 11          | 43          | 8          | 91         | 308                 | 373         |
| Золочівська     | 0           | 21         | 0           | 7           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                   | 28          |
| Камянка-Бузька  | 0           | 0          | 50          | 0           | 0           | 0           | 77         | 50         | 127                 | 50          |
| Миколаївська    | 40          | 0          | 0           | 0           | 0           | 0           | 68         | 40         | 108                 | 40          |
| Мостиська       | 40          | 3          | 0           | 15          | 0           | 0           | 0          | 0          | 40                  | 18          |
| Жовківська      | 0           | 1          | 105         | 23          | 20          | 71          | 266        | 31         | 391                 | 126         |
| Перемишлянська  | 100         | 119        | 10          | 0           | 0           | 0           | 0          | 49         | 110                 | 168         |
| Пустомитівська  | 0           | 0          | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                   | 0           |
| Радехівська     | 0           | 0          | 0           | 10          | 0           | 5           | 0          | 5          | 0                   | 20          |
| Самбірська      | 36          | 54         | 155         | 134         | 0           | 23          | 0          | 0          | 191                 | 211         |
| Сколівська      | 60          | 0          | 0           | 26          | 0           | 34          | 0          | 0          | 60                  | 60          |
| Сокальська      | 0           | 0          | 0           | 25          | 3           | 3           | 0          | 0          | 3                   | 28          |
| Ст-самбірська   | 0           | 0          | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                   | 0           |
| Стрийська       | 46          | 19         | 298         | 517         | 251         | 160         | 200        | 236        | 795                 | 932         |
| Турківська      | 0           | 0          | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                   | 0           |
| Яворівська      | 0           | 3          | 145         | 147         | 0           | 48          | 0          | 0          | 145                 | 198         |
| Інші            | 654         | 561        | 590         | 260         | 750         | 1090        | 0          | 0          | 1994                | 1911        |
| <b>Разом</b>    | <b>1322</b> | <b>870</b> | <b>1356</b> | <b>1471</b> | <b>1135</b> | <b>1543</b> | <b>679</b> | <b>541</b> | <b>4492</b>         | <b>4425</b> |

Табл. 6. Погашення отриманих райспоживспілками кредитів в інших банках за 2005-2008 рр.

| Райспоживспілка | 2005 р.     |             | 2006 р.     |             | 2007 р.     |             | 2008 р.    |            | за 2005-2008 рр. |             |
|-----------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|------------|------------|------------------|-------------|
|                 | Отримано    | Погашено    | Отримано    | Погашено    | Отримано    | Погашено    | Отримано   | Погашено   | Отримано         | Погашено    |
| Бродівська      | 81          | 36          | 15          | 123         | 100         | 81          | 82         | 45         | 278              | 285         |
| Городоцька      | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                | 0           |
| Дрогобицька     | 0           | 7           | 0           | 8           | 100         | 13          | 0          | 87         | 100              | 115         |
| Жидачівська     | 286         | 49          | 3           | 190         | 11          | 43          | 8          | 91         | 308              | 373         |
| Золочівська     | 0           | 21          | 0           | 7           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                | 28          |
| Кам'янка-Бузька | 22          | 0           | 300         | 83          | 146         | 133         | 77         | 230        | 545              | 446         |
| Миколаївська    | 43          | 12          | 0           | 0           | 0           | 0           | 68         | 40         | 111              | 52          |
| Мостиська       | 155         | 28          | 152         | 148         | 199         | 85          | 109        | 99         | 615              | 360         |
| Жовківська      | 0           | 1           | 105         | 23          | 20          | 71          | 266        | 31         | 391              | 126         |
| Перемишлянська  | 130         | 148         | 10          | 21          | 0           | 0           | 0          | 49         | 140              | 218         |
| Пустомитівська  | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                | 0           |
| Радехівська     | 0           | 0           | 0           | 10          | 0           | 5           | 0          | 5          | 0                | 20          |
| Самбірська      | 47          | 66          | 175         | 134         | 34          | 31          | 10         | 37         | 266              | 268         |
| Сколівська      | 188         | 35          | 34          | 94          | 183         | 44          | 35         | 16         | 440              | 189         |
| Сокальська      | 0           | 0           | 0           | 25          | 3           | 3           | 0          | 0          | 3                | 28          |
| Ст-самбірська   | 0           | 0           | 27          | 0           | 25          | 52          | 40         | 10         | 92               | 62          |
| Стрийська       | 96          | 29          | 298         | 568         | 251         | 160         | 200        | 236        | 845              | 993         |
| Турківська      | 0           | 0           | 0           | 30          | 0           | 0           | 0          | 0          | 0                | 30          |
| Яворівська      | 0           | 23          | 145         | 147         | 0           | 48          | 0          | 0          | 145              | 218         |
| Інші            | 654         | 565         | 590         | 260         | 750         | 1090        | 0          | 0          | 1994             | 1915        |
| <b>Разом</b>    | <b>1702</b> | <b>1020</b> | <b>1854</b> | <b>1871</b> | <b>1822</b> | <b>1859</b> | <b>895</b> | <b>976</b> | <b>6273</b>      | <b>5726</b> |

Виникає питання щодо природи та причин такого явища. Певні припущення про ініціатора стримування надання банківських послуг, зокрема кредитування Львівської філії АБ "УКООПСПІЛКА", можна зробити на підставі даних табл. 5. У ній наведено інформацію про стан погашення отриманих позичок за 2005-2008 рр. Зазвичай, банківські установи неохоче співпрацюють і надають кредити тим позичальникам, які несвоєчасно погашають, сплачують отримані кредити. Проте це не стосується підприємств і організацій Львівської ОСС, про що свідчать дані табл. 5.

За даними табл. 5 видно:

- підприємства і організації, райспоживспілки Львівської ОСС є досить дисциплінованими позичальниками. За 2005-2008 рр. отримано кредитів на 4492,0 тис. грн, а погашено на 4425,0 тис. грн (98,5 %);
- тільки у 2005 р. і 2008 р. сума позичок перевищує суму погашених кредитів, яка перекривається у 2006-2007 рр.;
- дисциплінованими передусім є великі позичальники-райспоживспілки – Бродівська (+27,0 тис. грн), Жидачівська (+65,0 тис. грн), Стрийська (+137,0 тис. грн) і низка інших. Заборгованість за чотири досліджувані роки із крупних позичальників має тільки Жовківська РСС (-265,0 тис. грн);
- підтвердження тенденції зменшення позичок у Львівській філії АБ "УКООПСПІЛКА" – 1322,0 тис. грн (2005 р) і 679 тис. грн (2008 р.) або майже у два рази.

Дані табл. 6 свідчать про високу фінансову дисциплінованість райспоживспілок Львівської ОСС при отриманні і погашенні кредитів в інших банках Львівської області.

За даними табл. 6, де відображено рух позичок у всіх банках у вимірі "отримано – погашено" у межах райспоживспілок і років, видно:

- досить високий показник погашення позичок (за 2005-2008 рр. – 91,2 %). Це дає змогу позичальникам уникати підвищених тарифів під час погашення заборгованості перед банками, а отже, підвищувати рентабельність у тих сферах діяльності, в яких використано позички;
- деякі райспоживспілки (Сколівська, Кам'янка-Бузька, Мостиська, Жовківська і ін.), які все-таки допускають переважання отриманих позичок над їх погашенням;
- навпаки, у Стрийській, Яворівській, Самбірській і інших райспоживспілках налагоджено дієвий контроль і зокрема в погашенні позичок.

Таким чином не недисциплінованість позичальників-підприємств і організацій Львівської ОСС, а інші чинники є причиною низького рівня співпраці з Львівською філією АБ "Укоопспілка". Можна стверджувати, що Закони ринку і такі його категорії на ринку банківських послуг – "ціна банківських послуг – попит на банківські послуги" виявилися більш впливовими порівняно із адміністративними. Підтвердженням цієї тези є дані табл. 7.

З наведеної в табл. 7 інформації можна зробити висновки:

- обмежено напрями, сфери спрямувань отриманих кредитів (оновлення матеріально-технічної бази, торгівельні операції, придбання основних фондів). А це означає, що на інші потреби (видача зарплатні, сплата податків, сезонні операції) використовуються потенційні обігові кошти;

- Львівська філія банку "УКООПСПІЛКА" застосовує різні ставки кредитів (від мінімальної 21 % до максимальної 28 %), що важко пояснити, оскільки умови для всіх позичальників Львівської ОСС повинні бути однаковими. Натомість, тарифи для Бродівської – 21 %, Жовківської – 23 %, Кам'янки-Бузької – 25 %, Миколаївської – 28 %;
- позавідомчі банки кредитують кооперативні підприємства за значно нижчими тарифами. Наприклад, Укрсиббанк – 14 %, Ощадбанк і Кредобанк – 20 %;
- для різних операцій одні і ті ж банки застосовують різні тарифи. Ощадбанк для торгівельних операцій Сколівської РСС – 20 %, а для придбання основних засобів – 16,5 %.

**Табл. 7. Варіація тарифів (ставок) кредитування діяльності підприємств окремих райспоживспілок у межах банків**

| Райспоживспілка,<br>спрямування<br>кредитів | ЛФ АБ<br>"Укоопспілка" |                    | Укрсиббанк  |                    | Ощадбанк    |                    | Кредобанк   |                    |
|---------------------------------------------|------------------------|--------------------|-------------|--------------------|-------------|--------------------|-------------|--------------------|
|                                             | Тариф,<br>%            | Обсяг,<br>тис. грн | Тариф,<br>% | Обсяг,<br>тис. грн | Тариф,<br>% | Обсяг,<br>тис. грн | Тариф,<br>% | Обсяг,<br>тис. грн |
| Бродівська:                                 |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - торг. операції                            | -                      | -                  |             |                    |             |                    |             |                    |
| - оновлення МТБ                             | 21,0                   | 6,0                |             |                    |             |                    |             |                    |
| - придбання осн.зас.                        | 21,0                   | 3,9                |             |                    |             |                    |             |                    |
| Жидачівська:                                |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - торг. операції                            | 25,0                   | 103,0              |             |                    |             |                    |             |                    |
| Жовківська                                  |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - оновлення МТБ                             | 23,0                   | 266,0              |             |                    |             |                    |             |                    |
| - інше                                      | 27,0                   | 50,0               |             |                    |             |                    |             |                    |
| Перемишлянська                              |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - торг. операції                            | 23,0                   | 8,4                |             |                    |             |                    |             |                    |
| Миколаївська                                |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - оновлення МТБ                             | 28,0                   | 50,0               |             |                    |             |                    |             |                    |
| Кам'янка-Бузька                             |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - торг. операції                            | 25,0                   | 60,0               | 14,0        | 22,2               |             |                    |             |                    |
| Мостиська                                   |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - торг. операції                            | 21,0                   | 25,0               |             |                    |             |                    |             |                    |
| - оновлення МТБ                             |                        |                    | 24,0        | 38,4               |             |                    |             |                    |
| - придбання осн.зас.                        |                        |                    | 24,0        | 25,0               |             |                    |             |                    |
| Сколівська                                  |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - торг. операції                            |                        |                    |             |                    | 20,0        | 160,0              |             |                    |
| - придбання осн.зас.                        |                        |                    |             |                    | 16,5        | 40,0               |             |                    |
| Старо-Самбірська                            |                        |                    |             |                    |             |                    |             |                    |
| - поповн.обіг. коштів                       |                        |                    |             |                    |             |                    | 20,0        | 30,0               |

Наведені дані є свідченням недостатньої маркетингової діяльності деяких споживспілок на ринку банківських послуг та прийняттям рішень, які не є оптимальними, а отже, і виправданими. Так, наприклад, Бродівській, Жидачівській, Жовківській та іншим райспоживспілкам вигідніше користуватися кредитами із ставками Укрсоцбанку (14 %), Ощадбанку (20 %), замість 21-28 % Львівської філії АБ "УКООПСПІЛКА".

Аналогічна ситуація, тобто прийняття рішень безвідносно маркетингових оцінок, щодо користування територіально прив'язаними банківської

послуги. Це стосується такої частоти послуги як "Розрахунки" (в межах одного банку і між банками) (табл. 8).

**Табл. 8. Тарифи за банківську послугу "Розрахунки" різних банків деяким райспоживспілкам Львівської ОСС у 2009 р.**

| Специфіка банківської послуги |                     | Банк, тариф: |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
|-------------------------------|---------------------|--------------|-----------------------|-------------|-------------|-----------|------------------|-----------------|------------|---------------|------------|------------|------------|------------|
|                               |                     | Ощадбанк     | Райффайзен банк Аваль | Укресімбанк | Індекс банк | Кредобанк | Брок Бізнес Банк | Кредит промбанк | Укрсоцбанк | Банк Хрещатик | Приватбанк | Укрсиббанк | Банк Надра | Укргазбанк |
| Бродівська                    |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| За 1 платіжку (ЗІП)           | у межах банку (УМБ) | 1,8          | 2,0                   | 2,0         |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
|                               | між банками         | 2,0          | 2,0                   | 4,0         |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| Городоцька                    |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 | 2,0          |                       |             | 2,0         |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| Дрогобицька                   |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 | 3,6          |                       |             | 2,0         |           |                  | 5               | 5          |               |            |            |            |            |
| За місяць                     | УМБ                 |              |                       |             | 30          | 10        | 30               | 50              | 50         |               |            |            |            |            |
| Жидачівська                   |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 | 2,0          | 2,0                   |             |             |           |                  |                 | 1,0        |               |            |            |            |            |
| За місяць                     | УМБ                 |              |                       |             |             |           |                  |                 | 150        |               |            |            |            |            |
| За готівк. об.                | УМБ                 | 1 %          | 1 %                   |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| Перемишлянська                |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 | 2,0          | 4,0                   |             | 2,0         |           |                  |                 | 2,0        |               |            |            |            |            |
| Миколаївська                  |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 |              |                       |             |             |           |                  |                 |            | 1,5           |            |            |            |            |
| За місяць                     | УМБ                 |              |                       |             |             |           |                  |                 |            | 10,0          | 200        |            |            |            |
| Кам'янка-Бузька               |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 |              |                       |             | 2,0         | 5,0       |                  |                 |            |               |            | 5,0        |            |            |
| За місяць                     | УМБ                 |              |                       |             | 30          | 75        |                  |                 |            |               |            | 200        |            |            |
| Сколівська                    |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 | 2,0          |                       |             | 2,0         |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| За місяць                     | УМБ                 |              |                       |             | 30,0        |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| За готівк. об.                | УМБ                 | 1 %          |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| Самбірська                    |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 | 3,0          | 4,0                   |             |             |           |                  |                 |            |               | 2,0        | 2,0        | 2,0        | 3,0        |
| За місяць                     | УМБ                 |              | 45                    |             |             | 75        | 50               |                 |            |               | 40         | 49,0       | 99         | 50         |
| За готівк. об.                | УМБ                 | 1 %          | 1 %                   |             |             | 1 %       | 1 %              |                 |            |               | 0,75 %     | 0,9 %      | 1 %        | 0,9 %      |
| Старосамбірська               |                     |              |                       |             |             |           |                  |                 |            |               |            |            |            |            |
| ЗІП                           | УМБ                 | 4,0          | 4,0                   |             |             | 3         |                  |                 |            |               |            |            | 2,0        |            |
| За місяць                     | УМБ                 |              | 45                    |             |             | 75        |                  |                 |            |               |            |            | 50         |            |

За даними табл. 8 простежується, що:

- одна й та ж сама послуга "розрахунки" варіює у декількох видах тарифів: за одну платіжку в межах банку (Ощадбанк, Аваль), між банками, плата за місяць (Кредо банк, Індексбанк). В інших банках пропонують або плату за місяць, або за платіжне доручення;
- деякі банки (Ощадбанк, Райффейзен банк Аваль, Брокбізнесбанк) практикують тариф від обсягу готівкового обігу;
- деякі банки (Ощадбанк, Райффейзен банк Аваль) застосовують різні тарифи (1,80; 2,00; 4,00 грн) за розрахунки між клієнтами у межах банку і поза межами банку (всі інші);
- один і той же банк (Ощадбанк) надає ту ж саму послугу "розрахунки" різним райспоживспілкам за різними тарифами (Бродівській – 1,80 грн, Городецькій – 2,00 грн, Дрогобицькій – 3,6 грн, а банк Аваль – Бродівській – 2,00 грн, а Перемишлянській – 4,00 грн);
- одна і та ж послуга "Розрахунки" у різних банках за різними тарифами (Ощадбанк Бродівській РСС – 2,00 грн за міжбанківські розрахунки, а Укресімбанк – 4,00 грн);
- одна і та ж (Бродівська) райспоживспілка платить за однакову послугу "розрахунки" різним банкам за різними тарифами (за розрахунки між різними банками – Ощадбанк (2,00 грн), Укресімбанк (4,00 грн);
- тариф відрізняється в окремих банках у декілька разів (Кредо банк – плата за розрахунки за місяць – 10 грн, а в Укрсоцбанку – 150 грн).

За даними виконаного дослідження можна сформулювати такі проблеми: чому підприємства і організації Львівської ОСС не є ефективними гравцями на ринку банківських послуг?

Якщо підприємства райспоживспілок користуються послугами декількох банків, то чому вони миряться з високими тарифами у деяких банках? А вже з цією послугою вони можуть звернутися в інший банк, в якому тариф нижчий. Підрахунки показують, що втрати в масштабах області сягають десятків тисяч гривень.

Якщо банк пропонує тариф у вигляді плати за "розрахунки" за місяць, а підприємство райспоживспілки має обмежену кількість платіжок і йому вигідніше оплачувати за кожну платіжку, то варто добиватися від банку саме такого виду плати за банківські послуги, який вигідний (плата за місяць 200 грн, а плата за п'ять платівок із розрахунки по 2,0 грн за кожну, за один місяць, тільки по одному банку і тільки по одному підприємству).

За даними виконаного дослідження можна зробити висновки про те, що в організаціях і на підприємства Львівської ОСС:

- досягнуто досить високого рівня дисциплінованості в роботі з отримання і погашення позичок від різних банківських структур (Львівська філія АБ "УКООПСПІЛКА" і інші банки). Це свідчить про те, що фахівці системи мають необхідний рівень відповідальності у цій справі, а отже, готові до розширення співпраці з банківськими структурами;
- не налагоджено співпраці необхідного рівня між Львівською філією АБ "УКООПСПІЛКА" і підприємств і організацій Львівської ОСС, внаслідок чого Львівська філія АБ "УКООПСПІЛКА" не має конкурентних переваг у наданні банківських послуг кооперативним підприємствам. Отже, склалася ситуація, з якої Львівська філія АБ "УКООПСПІЛКА" кредитує переважно не кооперативні підприємства, а підприємства їх конкурентів, а прибуткову ді-

яльність Львівської філії АБ "УКООПСПІЛКА" забезпечують позасистемні клієнти;

- на підприємствах і організаціях райспоживспілок не переважають маркетингові принципи функціонування на ринку банківських послуг, а отже не завжди приймаються вигідні і виважені рішення щодо вибору банків, використання територіально прив'язаних і не прив'язаних послуг;
- не здійснюється моніторингу на ринку банківських послуг і такою інформацією обласпоживспілка підприємства і організації області не забезпечує.

Таким чином назріла нагальна потреба у розробленні певної системи збирання маркетингової інформації і її поширення серед кооперативних організацій і підприємств області, з одного боку, а з іншого – налагодження дієвого контролю за відстоюванням позицій кооперативів, пайовиків на ринку банківських послуг.

### Література

1. **Вовчак О.Д.** Банківська справа : навч. посібн. / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. – Львів : Вид-во "Новий світ-2000", 2008. – 560 с.
2. **Основні** показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій Укоопспілки за 1998-2009 рр.
3. **Основні** показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій Львівської обласпоживспілки за 1998-2009 рр.
4. **Романенко Л.Ф.** Банківський маркетинг : підручник / Л.Ф. Романенко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 344 с.

#### **Ванивский М.М. Проблемы маркетинговой деятельности предприятий Львовского облпотребсоюза на рынке банковских услуг**

Рассмотрены проблемы деятельности предприятий потребительской кооперации на рынке банковских услуг. Проанализировано использование услуг предоставленных банком АБ "Укоопспилка" и коммерческими банковскими учреждениями. Предложено наладить маркетинговое информационное обеспечение для получения определенных выгод.

#### **Vanivsky M.M. Problems of marketing activity of enterprises of Lviv oblsposzhivspilki are at the market of bank services**

The problems of activity of enterprises of consumer co-operation are considered at the market of bank services. The use of services given is analysed by the bank of AB "Ukoopspilka" and commercial bank institutions. It is suggested to put right the marketing informative providing for the receipt of certain benefits.

УДК 330.46. 311.16

Доц. М.Л. Вдовин, канд. екон. наук;  
магістр А.Б. Федевич – Львівський НУ ім. Івана Франка

### **МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ ПОРТФЕЛЯ**

Здійснено порівняльний аналіз ризиків інвестування на прикладі підприємств Львівської області. Також пояснено доцільність застосування теорії портфеля для мінімізації ризику в інвестиційній діяльності.

**Ключові слова:** інвестиційна діяльність, ризик, теорія портфеля, актив.

З посиленням тенденцій до глобалізації та інтернаціоналізації Україна прагне інтенсифікувати інтеграцію у світове співтовариство. Щоб подолати інертний, застарілий індустріальний етап розвитку і вийти на світові ринки